

@RTDAGLI

Maiklingmaikling Kwentong SMS at Tweets

Rolando B. Tolentino

University of the Philippines
Institute of Creative Writing

ABSTRACT

Ang sanaysay ay poetika ng manunulat sa pagsulat ng maiklingmaikling kwentong kasya sa character ng SMS at tweet. Iminamapa ng sanaysay ang paghahabi ng makabagong anyong online bilang lunduyan ng sawikain, aporismo, bugtong, at maikling naratibo. Politikal ang layon sa experimentasyon sa porma at laman, para makapanghamig ng maalam, mapagtanong at mapanghamong reaksyon mula sa mambabasa na may kapasidad rin mismo na makapagpalawig pa ng naturang anyo, laman at interogasyon sa sariling posts at komento sa mga social media platform. Ang ikalawang bahagi ng artikulo ay mga halimbawang bunga ng naturang experimentasyon, partikular sa pagdalumat sa kontemporaryong konsepto ng haka-haka, sapantaha, spekulasyon at guni-guning alternatibong imahinaryo at posibilidad sa pagmumundo ng sandali, tagpo at pagkatao.

KEYWORDS

dagli, maiklingmaikling kwento, poetika, malikhaing pagsulat, kwentong SMS, kwentong tweet

Ang proyekto ay pagbuo ng koleksyon ng maikling-maikling kwento ng maximum na 140 characters na SMS o short-messaging system, na siya ring sakop ng “tweets” o postings sa isa sa pinakapopular na social networking sites, ang Twitter. Hango sa nosyon ng retweeting (“RT”) na may format na gumagamit ng “@” at Twitter account name (sa kasong ito “dagli” o ang naunang sinimulang anyo ng maikling kwento sa kasaysayan ng bansa), ang retweeting ay praktis na nagpapasa’t nagfo-forward ng mensahe--ang tweet na maikling-maikling kwento—sa “followers” ng user, na siya ring bumubuo ng kanyang virtual na komunidad. Nais idiin ng proyekto ang kapasidad ng porma ng panitikan na umangkop sa makabagong teknolohiyang tinatangkilik ng mas kontemporaryo’t makabagong mambabasa.

Mahalaga ang porma ng panitikan dahil may kaakibat itong kakayahang makapaglahad ng kahulugan sa piniling maabot na odyens. Ang epiko, halimbawa, ay nililikha ng komunidad pero ang epikong mang-aawit ang nagbibigkas-nagtatanghal ng saysay at ritmo ng mahabang tula para mapagbuklod ang kasapian ng komunidad. Ang nais tumbukin ng proyekto ay sa kontemporaryong panahon ng makabagong teknolohiya na may natatanging katangian na “mass” (malawakan ang naabot) pero individualisado’t personalisado ang gamit, paano maiaangkop ang porma na makaabot sa mas maraming mambabasa, tumatangkilik, user, at odyens? Sa pamamagitan ng explorasyon ng makabagong porma may pag-angkop sa makabagong kapasidad ng makabagong teknolohiya maaninag ang kapasidad ng porma’t laman ng panitikan para kumalat, umabot, maunawaan, magkaroon ng bisa’t kahulugan sa kontemporaryong mambabasa.

Dulot ng pag-agapay ng porma sa makabagong teknolohiya, magbabago rin ang laman o ang paglalahad ng nais sabihin: mas maigsi, saktong, kontresado, direkta, mas wasak (fragmented) na siya ring nagsasaad sa termino ng kabataan (wazak o masayang trip o sabog) ng makabagong kasiyahan sa pagtanggap sa mensahe.

BALIKTANAW SA KASAYSAYAN NG PAGKATHA

Bago pa man formal na naipakilala ang anyo ng maikling kwento sa panahon ng kolonialismong Amerikano na nagpakilala at nagpalaganap ng pampub-

likong sistema ng edukasyon ay may sinauna nang porma ng prosang panitikan na naglalahad ng katha. Ito ang dagli o maikling kwento ng pagpupugay, pakikipagdiskurso, paglalahad ng pag-ibig at mensaheng may politikal na komentaryo. Ang ginagawang pagpapakilala ng kwento sa klasrum at sistemang edukasyon ay naglayong magpakilala ng mga formal na elemento na bubuo ng kabuuan ng porma, kahulugan at karanasan sa maikling kwento. Matapos ng mga 15 hanggang 20 taon ng pakatuto ng panitikan at pagsulat sa pampublikong sistema ng edukasyon, nagsimulang umunlad ang unang mga henerasyon ng manunulat na nakapag-angkop ng makabagong porma sa mas bihasa (literate) na mambabasa. Dahil ang nakalathalang anyo (print media) ay nalahukan ng komersyal na imperatibo, nagkaroon ng bagong tunguhin ang maikling kwento: romantikong kwento ng ideal na pag-ibig, pakikipagkaibigan, pamilya, pamayanan, at bansa.

Nagbago ang romantismo pagkaunlad na tinumbok ng popular na magasin sa pagpasok ng tatlong kilusan ng maikling kwento sa bansa. Una, ang grupong Agos sa Disyerto ng dekada 1950 hanggang 60s, na naglalayong baguhin ang malikhaing direksyon ng prosa sa bansa sa pamamagitan ng paglahad ng estetika ng realismo sa makabagong kondisyon ng lipunang Filipino. Agos sa Disyerto ang tinawag sa sarili ng mga kasapi dahil nais magpadaloy ng sariwang agos sa disyerto ng panitikang Filipino.

Ikalawa, ang grupong Sigwa ng gitnang bahagi ng 1960s hanggang maagang bahaging 70s, na naglayong magpalawak ng mas makalipunang realismo sa prosang panitikan ng bansa. Ang Sigwa ay halaw naman sa nabubuong politikal na rekursong magtratransforma sa nakulob na kontradiksiyon ng lipunang Filipino. Ang magkasalikop na kilusan sa prosa ay magiging batayan ng pagkaunlad ng maikling kwento sa dekada 1970 hanggang 80s. Ang ikatlong kilusan ay ang grupong Katha ng post-EDSA I na henerasyon ng manunulat ay naglayon namang magpalawak ng sakop ng kasapian ng at identifikasyon sa lipunang Filipino: mga bakla, mangingisda, kabataan, gitnang uri, overseas contract workers, at iba pa bilang ilan sa mga ito. Ang post-structuralista at postmodernistang kabig sa panitikang Filipino ay dulot din ng ethos ng henerasyon ng kritiko't mambabasa na tumatalikdan

sa meta-struktura ng panitikan—o pagpapakahulugan o ang awtoridad ng pagbabasa at pagpapakahulugan.

Sa *Ang Dagling Tagalog at Sakit ng Kalingkingan*, minungkahi ang isang proyekto ng muling pagsasabuhay ng porma ng dagli na kinalabasan ng dalawang libro, ang isa ay kalipunan ng mga orihinal na dagli na popular bilang pakikipagdialogo at pakikipagtunggali sa panahon ng kolonialismong Amerikano, at 100 makabagong dagli ko. Sa inihahaing malikhaing proyektong ito, nais kong makapagsulat ng mga 1,000 maiklingmaikling kwentong SMS at tweets bilang meditasyon ko sa makabagong teknolohiya ng makabagong mambabasa't user na kabilang sa makabagong lipunang Filipino. “Maka-“ ang tinutukoy ko dahil sa konsepto ni Antonio Gramsci, paratihan namang nasa yugto ng interregnum ang mamamayanmambabasa dahil ika nga niya, hindi pa namamatay ang nauna pero hindi pa rin isinisilang ang bago.

@RTDAGLI

Isa sa mga balon na pinaghahalawan ng proyekto ay ang isang Twitter account na Very Short Story (@VeryShortStory), na mayroong ganitong pinakabagong mga entry (1 Abril 2013) halimbawa:

Paul crunched all of the bags of potato chips on the store shelves. If he couldn't eat them on his diet, neither would anyone else.

The parrot did me in when it said “Yes, Kate, right there!” in front of my wife, Ellie.

So, Mr. Stevens, are you ready to tell us what we want to know?” “Never!” “Very well, we have ways of making you talk. Send in the clowns!”

“I Love you.” “I don't believe you. It doesn't sound like you mean it.” “I LOVE you.” “That's better.” “OK, then put the knife down”.

I resent Anger Management class. I don't have a problem. I wasn't angry when I pushed you out in front of the bus. I just don't like you.

I jumped out of the airplane trying to catch you. On the way down, I realized if you wanted to get away that bad, I should just let you go.

(<https://twitter.com/VeryShortStory>)

“Mildly popular” ang account dahil mayroon itong 154,263 followers (1 Abril 2013) at 206,000 followers (3 Setyembre 2017), na siempre ay hindi makakapapantay sa mga popular na account ng mga celebrity na umaabot ng daan-daang milyon. Pero hindi naman kasing narsisistiko’t voyeuristiko ang pampanitikang account kumpara sa celebrities. At kung gayon, may potensyal ang account na ibalik ang pampanitikan (literariness) sa makabagong teknolohiya, na siya ring ninanais ng proyektong ito.

Nilalayon ng proyekto ang mga sumusunod: makapag-ambag ng makabagong porma o paraan ng paglalahad ng makabagong mensahe ng panitikan hinggil sa makabagong lipunang Filipino; makabuo ng antolohiya ng 1,000 maikling-maikling kwentong tweets na siyang naglalaman ng mga makabagong isyus ng mga nauna at kinahinatnang katangian ng lipunan at kasaysayang Filipino; makapagpopularisa ng makabagong panitikan para sa makabagong odyens; at na kahit pa may novelty na salik, ang mga maikling-maikling kwentong tweets ay maging isang plataporma ng popularisasyon ng prosang Filipino para makatulong sa muling kritikal na apresasyon at ebalwasyon ng mambabasa ng panitikan.

PANITIKAN, TEKNOLOHIYA AT BAGONG LITERASI

Tinukoy ni Walter Ong lumalawak na popularisasyon ng worldwide web at Internet na media bilang bagong oralidad na literasi: na may posibilidad pa rin ng intelektwal na paggawa (laboring) sa pagtunghay (hindi na lamang pagbasa) sa pagbubuo ng karanasan o ang pagmumundo (worlding), ang pagtunghay ng afinidad ng sarili sa pamayanan. Ito rin ang sinasaad ni Marshal McLuhan na global village, na ang mundo ay lumiliit dahil sa pagkalanagan at pagkatagos ng media sa buhay mga nilalang.

Kontraryo sa triumphalismo na isinasaad ni McLuhan, ang mundo ng Internet ay nakapagbigkis sa mas maliit na bilang ng mamamayan ng mundo

na mayroong akses sa teknolohiya kaysa sa wala. At ang mismong Internet ay naging sityo rin ng komersyalismo at pagkatambak ng malawakang informasyon. Nakakapanlimi naman ang kalakhan ay gitnang uring tumatangkilik sa makabagong media. Pero higit na makakatulong sa aspirasyonal na kritikal na interbensyon na isinasaad ni Ong kung mayroong mga sityo sa loob ng Internet na kagyat nang isinasagawa ito. Mayroon naman, at ang inaasahang karagdagan halaga ng kontribusyon ay magkaroon din ng aktwal na presensya sa Twitter at makapagbuklod ng ilang daang kasapi nitong komunidad. Ito ay hindi rin naman kontraryo sa isinaad nang problematisasyon sa panitikan ni Mao Zedong: popularisasyon ba o pagtaas ng panuntunan?

Para kay Mao, walang kontradiksyon dahil ang mitigasyon ng mga kondisyon ng mamamayan-mambabasa—na siyang nakakapagbuo’t bigay-artikulasyon sa mga kontradiksyon nito—ang siyang magiging popular na batayan para itaas ang panuntunan ng pagbasa at pagkamamamayan. Ang isang nagawa ng Internet ay bigyan din ng makabagong pedagohiya ang tumatangkilik nito para hindi na lamang nakalathalang libro sa loob ng sistemang edukasyon at sariling leisure ang kanyang akulturasyon sa panitikan.

Pero ang demokratisasyon ng akses sa panitikan ay hindi nangangahulugan ng pagkatig sa mataas na antas ng apresiasyon at balwasyon ng pagka-panitikan nito. Kaya ang kontribusyon ng proyekto ay mag-alok ng isang lagusan sa makabagong plataporma ng Twitter, social networking sites, at Internet ng mga textong media na may higit na kritikal na pagsipat sa panitikan, lipunan at kasaysayang Filipino, at ang kanyang pakikisangkot sa mundo at global na kapitalismo sa isang banda, maging ang pakikisangkot ng mundo at global na kapitalismo sa kanya sa kabilang banda. Na siya ring kabalintunaan (irony) ng seksyon na ito, paano ko ilalagay ang teorya na siya rin namang nilalayong pagbasa’t pagkaunawa sa aktwal na malikhaing proyekto? Wala rin namang kontradiksyon dahil ang poetika ng pagsulat ang siya rin namang nilalayong maging poetika ng pagbasa, na siyang nilalalahan ng nabanggit na mga teoretikal na isyu.

Ang sipi ay mula sa seksyong “Kung (Sakali Lang)” na bahagi ng @RTDagli ukol sa spekulasyon, sapantaha, haka-haka, guni-guning imahinaryo’t posibilidad. Ang mga kwento ay patungkol sa kung ano ang maari

pa lampas sa ordinaryo, regular, pang-araw-araw, pangkaraniwan, normal o normatibo. Ito ay mga meditasyon sa iba pang posibilidad, iba pang pagmumundo, iba pang paghihinuha.

KUNG (SAKALI LANG), SIPI SA SEKSYON NG @RTDAGLI

Rolando B. Tolentino

Bumalik sya sa minahan ng asin, lumuha pero bago pumatak ang luha sa lupa, naging asin ito sa pusod nya.

Lunes ng umaga, sumigaw sya ng “Hello, world!” at sumigaw itong pabalik, at gumaan ang mundo.

Ngumiti ang reyna, na hiya ang hari. Ngumiti ang hari, na hiya ang reyna dahil ang ngiti ay laan para sa joker.

Namili sya, yung baka di na nandoon pag sya ay bumalik. Gabi-gabi’y inisip nya, bakit pa kasi nagbalik?

Tinanaw ni Pegasus ang neon na syudad. Kumampay ang pakpak at tinangay ang lahat.

Humingi sya ng patawad sa lahat ng ginawa sa mundo pero gumuguho na pala ang mundo.

Dahil ibon ang Twitter, at follower ang friends dito, iniisip kayang flock of seagulls ang mundo, patakas sa maigayang pook?

Sabi nya sa ina pag nagsesermon, para kayong sirang plaka. Ilang panahon pa, nawala na ang boses ng ina.

Pinalabas ang “Man of Steel” sa lahat ng sinehan sa bansa, at naging masaya ang mga nakapanood sa araw ng kanilang kalayaan.

Ang ahas na tumukso kay Eva, natagpuan sa paanan ng lahat ng mga birhen.

Inilaglag nya ang lahat ng pwedeng ilaglag sa buhay, at naglaho sya na parang bula sa alaala ng mga ito.

Pumara sya ng taxi, inutusan ang driver na bilisan at patayin ang radyo, hawakhawak ang nagsisimulang bumulwak na dugo sa sugat sa tyan.

Inilagay nya ang lahat ng detalye ng buhay sa FB. Nadidismaya ang mga taong nakakakita sa kanya, di sya nag-live up sa expectations.

Nakatanggap si Fidel ng sandosenang award para sa kanyang indie film. Napangiti sya sa kaalamang 48 lang ang nakapanood nito.

Sabi ng sinta, lumuha ka man ng bato di kita mapapatawad. Lumuha pa rin sya ng bato't gumawa ng terraces, aabutin ang patawad.

Nag-Nora Aunor acting si Jerome, isang patak ng luha sa dulo ng kaliwang mata nang magmakaawa ito sa pulis.

Para kay Ayesha, napapagod din ang puso. Kaya ipinahinga nya ito, di na lumabas ng bahay kailanman.

Tuwing malungkot sya, maalat ang kanyang niluluto. Pinakamalakas ang tulo ng kanyang luha pag nagluluto, at pumapatak sa niluluto.

Mahilig syang umawit, kaya kahit bawal, umaawit habang nagluluto. Di nga sya nakapag-asawa pero yumaman sa dami ng bumili ng kanyang musika.

May sumpa sya sa lahat ng binusted: may na-stroke, nagtangkang magpati-wakal, humiwalay sa asawa. Ilang happy endings ang kanyang inudlot?

Nasagasaan ang kanyang pusa't nagluksa sya't dineactivate ang FB. Gusto nyang magfokus sa kanyang pangungulila.

Wala syang pera kaya naglalakad papasok at pauwi gang nasanay at nagustuhan nya. Di lang nya naiisip ang lungkot, kinikilos ng bawat yapak.

Naligaw ang sawi sa mall. Masasaya ang mga tao't paligid, at gusto nyang magpatiwakal sa kanyang pag-iisa sa kasawian.

Ibinulong nya sa kabibe ang kanyang hinagpis, at matapos ay iginisa't sinabawan. Hinigop, nilamlam at itinapon ang balat.

Naghanda ng marangyang pista sa noche buena, pero di kaya ng pista ang pait na bitbit ng kapamilyang dumalo't sumumpang di na muli babalik.

Nag-noche buena ang pamilya ng pancit. Mabuti't di gutom ang pinamali-musan ng anak sa old style Binondo cooking na restaurant.

Binabati nya ang lahat ng "Merry Christmas" at sinusuklian ang pagbati gayong wala naman pala syang kabati.

Namimili sya ng makaka-ons na parang namimili ng isda: pinipisilpisil muna, tinitignan ang mata't hasang, pinabubuka ang bibig.

MGA SANGGUNIAN

- Lumbera, Bienvenido and Cynthia Nograles Lumbera, editors. *Philippine Literature: A History and Anthology*. Anvil Publishing Inc., 2005.
- Mojares, Resil. *Origins and Rise of the Novel: A Generic Study of the Novel until 1940*. University of the Philippines Press, 1983.
- McLuhan, Marshal. *Understanding Media, Extension of Man*. Routledge, 2001.
- Ong, Walter. *Orality and Literacy: The Technologizing of the Word*. 2nd ed., Routledge, 2002.
- Tolentino, Roland and Aristotle Atienza, editors. *Ang Dagling Tagalog, 1903-1936*. Ateneo de Manila University Press, 2007.
- Tolentino, Roland. *Sakit ng Kalingkingan: 100 Dagli sa Edad ng Krisis*. University of the Philippines Press, 2005.
- Tse-tung, Mao. *Selected Works of Mao Tse-Tung* Vol. 3. Foreign Languages
- “Twitter,” <http://en.wikipedia.org/wiki/Twitter>, accessed 3 Setyembre 2017.
- “Very Short Story,” <https://twitter.com/VeryShortStory>, accessed 3 Setyembre 2017.